

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

Комаринець Олександр Ігорович

Митні делікти: напрями попередження та протидії
спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Митна справа
Кваліфікаційна робота

Виконав: студент групи ФМСм-21
Комаринець Олександр Ігорович

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, А.Я.Кізима

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

" _____ " _____ 2023р.

Завідувач кафедри _____ О.П. Кириленко

ТЕРНОПІЛЬ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Теоретико – концептуальні засади митних деліктів.....	6
1.1. Митні делікти: сутність, види та причини виникнення	6
1.2. Митний контроль як основний інструмент боротьби з митними деліктами.....	11
Висновки до розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2 Прагматика боротьби з митними деліктами в Україні	18
2.1. Аналіз діяльності Держмитслужби щодо виявлення порушень митних правил	18
2.2. Митний контроль пільгового ввезення транспортних засобів.....	25
Висновки до розділу 2.....	33
РОЗДІЛ 3 Напрями вдосконалення боротьби з митними деліктами у контексті світового досвіду.....	35
3.1. Зарубіжний досвід митного контролю та попередження митних деліктів.....	35
3.2. Основні вектори вдосконалення митного контролю в Україні у контексті протидії митними деліктам	40
Висновки до розділу 3.....	46
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність дослідження. Питанні ефективного функціонування митної політики на сучасному етапі розвитку економіки України, у зв'язку з війною, набувають особливої актуальності. Обмеженість фінансових ресурсів ставить нові вимоги до джерел їх наповнення. Поряд з міжнародною допомогою, важливе значення надається формуванню дохідної частини бюджету за рахунок традиційних джерел а саме податків. Зокрема митних податків. Тому боротьба з митними деліктами, їх попередження набувають особливого значення у зв'язку з тим, що вони прямо впливають на процес наповнення бюджету коштами, а саме вони зменшують їх величину внаслідок здійснення різноманітних митних правопорушень. З метою попередження та протидії митними деліктам застосовується у митній справі багато інструментів, зокрема таких як формування податкової культури та дисципліни, знаходження оптимального рівня оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, застосування податкових пільг і преференцій тощо. Але основним дієвим інструментом попередження та протидії митним деліктам, які існують у митній системі як у світовій, так і у вітчизняній практиці, є існування митного контролю, який має своїх суб'єктів, об'єктів, методи, принципи, функції.

Окремі аспекти проблематики митних деліктів в економіці України та питання функціонування митного контролю були відображенні у працях наукових дослідників: І. Бережнюка, І. Вербіцької, А. Войцещука, С. Герчаківського, О. Годованця, Г. Гончар, О. Гребельника, Л. Гуцаленко, Є. Додіна, М. Каленського, І. Калетніка, А. Крисоватого, М. Кучерявенка, У. Марчука, О. Мужева, В. Науменка, П. Пашка, В. Товт, В. Фабіянської, М. Харкавого, Н. Щербатюк та ін.

Але, одночасно, незважаючи на такий перелік знаних науковців, які займаються проблематикою попередження та протидії митних деліктів, необхідно визнати, що в Україні досі немає спеціально зорієнтованих досліджень з проблематики митного контролю, як основного інструмента

боротьби з митними деліктами, що і зумовило вибір теми даної кваліфікаційної роботи.

Мета роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних положень та практичних положень щодо попередження та протидії митних деліктів та митного контролю як одного з найбільш ефективних засобів боротьби з митними правопорушеннями.

У результаті виконання кваліфікаційної роботи були виконані наступні завдання:

- досліджено зміст категорії «митні делікти» і «митний контроль»;
- проаналізовано ефективність митного контролю у попередженні та протидії митним деліктам;
- вивчено світовий досвід боротьби і попередження митних деліктів;
- запропоновано напрями вдосконалення митного контролю в Україні в контексті боротьби з митними деліктами, зокрема широке застосування митного пост-аудиту.

Об'єктом дослідження є митні делікти.

Предметом дослідження є теоретичні та прагматичні аспекти попередження та протидії митним деліктам.

Методи дослідження. У роботі застосовано методи системного аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення, методи причинно – наслідкового зв'язку і порівняння, метод графічного аналізу, історичний метод, абстрактно – логічний.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти з питань митної справи, статистичні дані та матеріали, наукові матеріали, статті в періодичній пресі з тематики дослідження.

Практична значущість: Висновки і рекомендації роботи можуть використовуватись в теоретичній та практичній діяльності державних органів управління, які здійснюють митний контроль в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у напрацюванні ефективних заходів з попередження та протидії митним деліктам за допомогою митного контролю.

Апробація. Результати кваліфікаційної роботи апробовані на XX Всеукраїнській науково-практичній студентській конференції студентів і молодих вчених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» (25 травня 2023 р., м. Тернопіль) та на Дев'ятих Всеукраїнських наукових читаннях пам'яті С.І. Юрія (м. Тернопіль, 17 листопада 2023 року).

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний текст роботи викладений на 50 сторінках, у тому числі робота містить 15 таблиць, 11 рисунків. Список використаних джерел налічує 61 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО - КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МИТНИХ ДЕЛІКТІВ

1.1 Митні делікти: сутність, види та причини виникнення

Поняття делікт у загальному розумінні характеризує вчинене особою правопорушення, причому незаконне, злочинне, з понесенням за цю дію певного виду відповідальності. Розрізняють наступні види деліктів (рис.1.1).

Як видно, кожен вид делікту, зокрема адміністративний, цивільний, кримінальний та трудовий, у залежності від норм, які порушуються, мають свої відмінні характеристики.

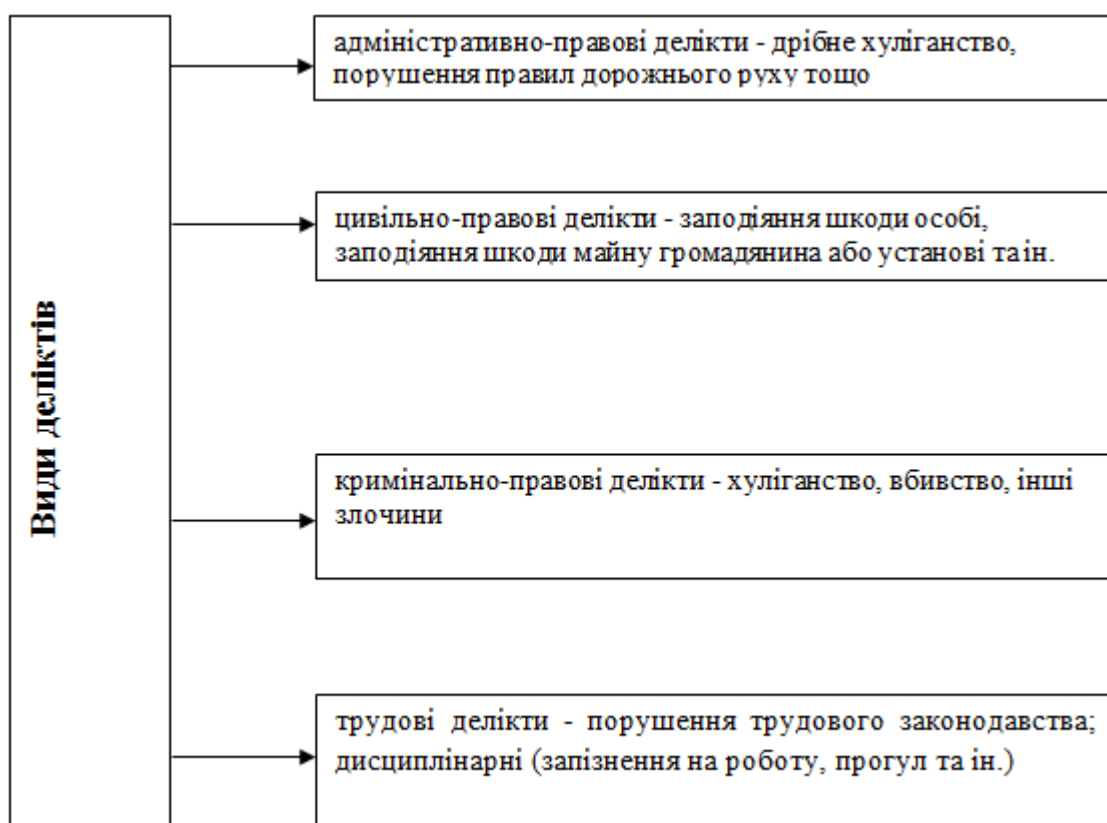

Рис.1.1. Види деліктів [8, 249]

Є цікава точка зору, щодо якої порушення митних правил є частиною адміністративної деліктності, тому для їх вивчення необхідно використовувати загальнотеоретичні знання про деліктність, знання адміністративної деліктології [51, 8]. З цієї позиції доцільно розглянути кваліфікацію адміністративних деліктів з позиції різних авторів.

Таблиця 1.1

Кваліфікація адміністративних деліктів [3, 68]

Дослідник	Визначення
П. Гагай [4]	Оцінка юридичного факту, що містить формальні ознаки адміністративного делікту, котра полягає у співвідношенні такого діяння та відповідної норми законодавства про адміністративні правопорушення, а також у необхідному юридичному реагуванні, встановленому законодавством.
В. Колпаков [25]	Синонім терміна «адміністративне правопорушення» або «адміністративний проступок».
О. Остапенко [34]	Конкретна протиправна поведінка

Як видно з табл.1.1. адміністративні делікти ототожнюються з поняттями адміністративні правопорушення, адміністративний проступок та конкретна протиправна поведінка.

Якщо ж розглядати безпосередньо поняття делікту у митній сфері, то ми можемо константувати той факт, що в економічній літературі зустрічаються такі поняття як митна злочинність, митна делікатність, митне правопорушення, порушення митних правил, фіскальний делікт тощо. Така ситуація викликана тим, що ці всі поняття містять у собі незаконні дії, злочини або певні проступки, за які наступає певний вид відповідальності.

Герчаківський С.Д розглядає проблему митних деліктів, виходячи з поняття девіантної поведінки, розуміючи під нею «поведінку індивіда або групи, яка не відповідає загальноприйнятим нормам, внаслідок чого відбувається порушення цих норм» [6, 244]. Якщо загальноприйнятою поведінкою у митній сфері вважати сплату митних платежів вчасно, у повному обсязі, то девіантною поведінкою можна вважати невиконання обов'язку

платника податків по сплаті митних платежів, тобто вчинення митного правопорушення.

Інші автори, зокрема Додін Є.В. ототожнює поняття «митна злочинність» і «митна делікатність», розглядаючи поняття порушення митних правил і вказуючи, що це поняття включає у себе митну злочинність і митну деліктність, які «займають особливе місце в системі протиправної поведінки, загрожують не тільки національній, але і міжнародній безпеці, незалежно від того скоєнні ці діяння транснаціональними організованими злочинними угрупованнями або однієї фізичною особою, резидентом чи нерезидентом нашої країни тощо» [11].

Найбільш близьким до поняття митний делікт є поняття фіскального делікту, внаслідок того, що вони характеризують відносини у суспільстві, які виникають у процесі діяльності контролюючих органів у сфері податкових і митних відносин і які проявляються у правовідносинах, які постійно виникають під час справляння податків, існують, міняються та перестають існувати, внаслідок наприклад закриття бізнесу суб'єкта бізнесу.

М.П. Кучерявенко під фіскальним деліктом має на увазі протиправне (передбачене податковим законодавством), винне діяння (дія чи бездіяльність) особи, пов'язане з невиконанням чи неналежним виконанням податкового обов'язку, за яке передбачено юридичну відповідальність [43, 118].

Ми погоджуємося з твердженням С. Герчаківського, що «делікт і правопорушення в загальному розумінні є тотожними поняттями. Різницю між ними неможливо та нема змісту з'ясувати у фінансових дослідженнях... митні делікти є не чим іншим як митними правопорушеннями» [54, 87-88].

Відмітимо, що в економічній літературі існує багато досліджень з тематики митних деліктів, внаслідок важливості виявлення суті даного поняття з метою створення ефективних важелів їх попередження і боротьби з ними.

У табл.1.2. відображено структуру митного делікту з позиції характеристики об'єкту, об'єктивної сторони, суб'єкту та суб'єктивної сторони.

Таблиця 1.2.

Склад митних деліктів (податкового правопорушення) [54, 89]

Склад фіскальних деліктів (податкових правопорушень)			
Об'єкт	Об'єктивна сторона	Суб'єкт	Суб'єктивна сторона
Суспільні та фінансові відносини, що охороняються законом, які виникають у процесі переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон держави	Зовнішній прояв діяння, система передбачених нормами митного права ознак, які характеризують зовнішню охорону митних правопорушень	Фізичні особи громадяни та юридичні особи, які здійснюють переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Їх посадові особи, а також працівники митних органів, які несуть відповідальність у разі вчинення порушень визначених митним та іншим законодавством	Психічне ставлення особи до вчиненого діяння включає: вину; мотив; мету. Характеризується умисною або необережною (самовпевненість або недбалість) формами вини.

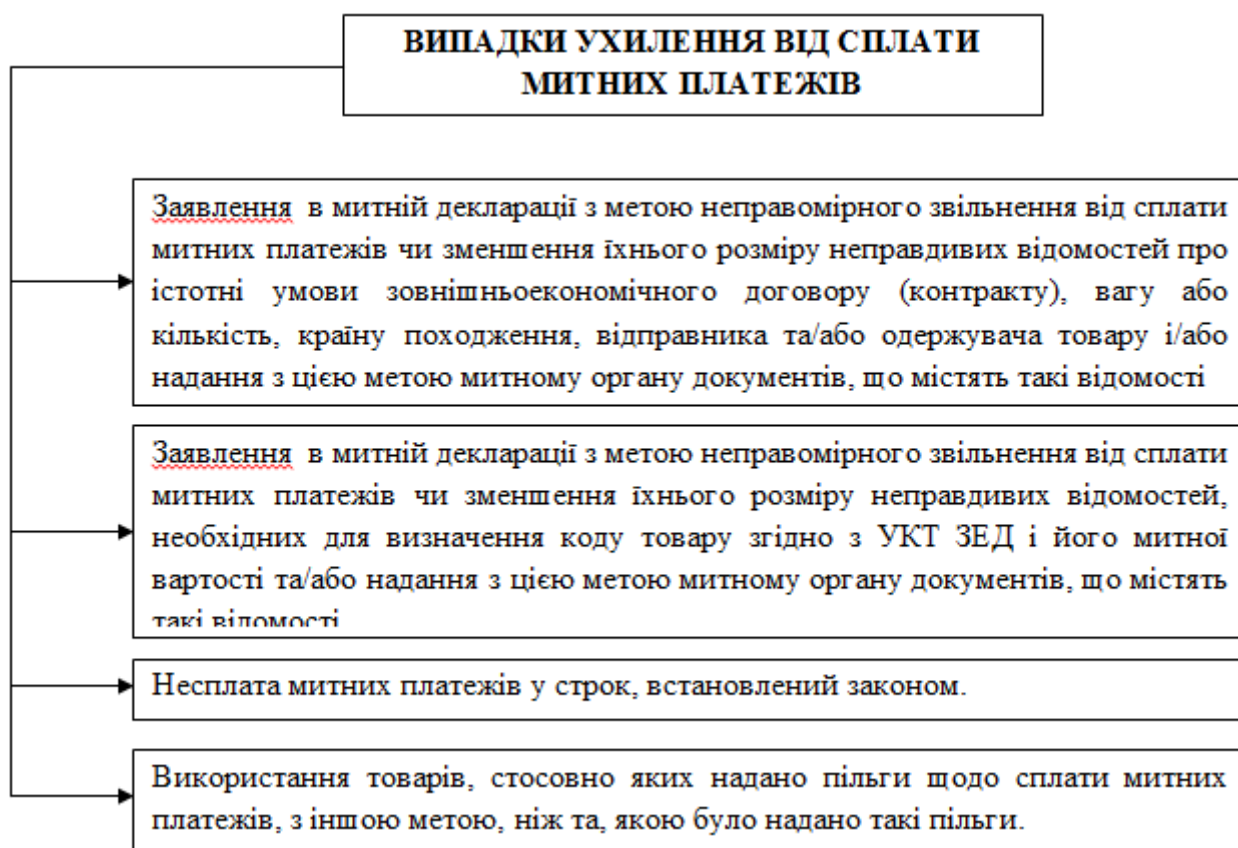
Зрозуміло, що об'єкт митного делікту формується, виходячи з відносин, які формуються і функціонують у митній сфері і які визначаються державою за допомогою делегування певних функцій митним органам. Ці відносини у суспільстві і які переходять об'єктивно у фінансові відносини, стосуються постійного процесу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Виходячи з цього, формуються першорядні завдання митних органів, які полягають у контролі за якісним імпортом товарів і виходячи з кількості і якості товарів, які пропускаються через кордон, формується сума митних платежів, які сплачуються до бюджету.

Якщо ж розглядати об'єктивну сторону митного делікту, то вона буде проявлятися у проявах протиправної поведінки особи, які проявляються назовні

у часі та просторі. Митні правопорушення можуть створюватись як у формі безпосередньої дії, так і шляхом бездіяльності і на що вказується у Податковому та Митному кодексах стосовно податкового та митного середовища.

Говорячи про суб'єктів митних деліктів, необхідно виходити з основних положень нормативно-правових документів, а зокрема Митного та Податкового кодексу. Узагальнюючи їх положення, до таких суб'єктів можна віднести фізичних осіб – громадян та юридичних осіб, відповідних посадових осіб, які займаються процесом переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і працівників Державної митної служби України, а також митних органів на місцях у випадку вчинення ними протиправних дій.

Суб'єктивна сторона митного делікту полягає у тому, що кожний суб'єкт митного делікту, у його скоєнні переслідує певну мету, має визначений мотив і його здійснення має або умисні або необережну форму вини.

Рис. 1.1. Протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів [54, 124]

Протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів і які проявляються у формі ухилення від оподаткування наведено на рис.1.1.

Всі ці дії характеризуються суспільною небезпекою, яка проявляється у тому, що суб'єкти протиправної поведінки зумисно, з метою зменшення митних платежів вчиняють дії щодо неправомірного використання митних пільг, зменшення митної вартості, невчасної сплати тощо і у майбутньому це призведе до зменшення обсягу митних платежів у дохідну частину бюджету і не дозволить фінансувати відповідну суму видаткової частини бюджету.

Щодо конкретних проявів митних деліктів, то відзначимо, що у главі 68 Митного кодексу України наведено 18 видів порушень митних правил, а за об'єктом митного делікту, правопорушення поділяються на чотири групи і які пов'язані з: здійсненням митного контролю; митного оформлення; переміщенням через митний кордон України товарів і транспортних засобів; сплатою митних платежів. Виходячи з інтересів держави, найбільш резонансними є делікти пов'язані зі сплатою митних платежів, внаслідок того, що за рахунок них формується дохідна база бюджетів, особливо це актуально у кризові періоди, зокрема у війну, коли присутня гостра нестача фінансових ресурсів.

1.2. Митний контроль як основний інструмент боротьби з митними деліктами

Митний контроль є частиною митного адміністрування і митної політики загалом і необхідним інструментом боротьби з митними деліктами. Він має свій об'єкт, суб'єкт, принципи, форми та методи проведення.

Відповідно до ст. 4 Митного кодексу України, «митний контроль - сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної

справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку» [29]. Це положення відображено у п.15 ст.1 Митного кодексу України, який є основним нормативно-правовим актом, який регулює порядок проведення митного контролю в Україні.

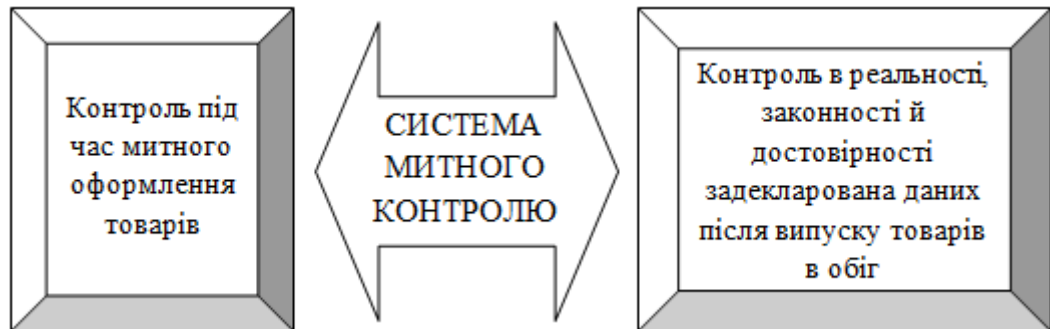
Більшість авторів у своїх визначеннях митного контролю, виходять саме з розуміння митного контролю згідно Митного кодексу. Так, зокрема «митний контроль – сукупність заходів, що здійснюють митні органи в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм митного законодавства та міжнародних договорів, укладених у встановленому законом порядку» Можна сказати, що дане визначення не виходить за рамки визначення наведеного у Митному кодексі, а навпаки ще й звужує його [58].

На думку Щербатюк Н. митний контроль «можна трактувати як: систему законодавчо встановлених заходів, що здійснюють митні органи для забезпечення дотримання вимог податкового і митного законодавства, охорони державної та суспільної безпеки, економічних інтересів, виявлення та запобігання протиправним діям фізичних осіб та суб'єктів господарювання; засіб реалізації державної митної справи, що становить сукупність заходів для забезпечення належного виконання митного законодавства; специфічну діяльність митних органів, спрямовану на реалізацію передбачених законодавством завдань і функцій з метою отримання учасниками митних відносин митного законодавства» [61, 387]. Як видно, дане визначення вже більш ширше, ніж визначення, яке наведене у Митному кодексі України.

Митний контроль у наукових джерелах «розглядається як сукупність заходів, що здійснюються фіскальними органами України в межах своєї компетенції з метою дотримання норм митного законодавства, міжнародно-правових актів з питань державної митної справи усіма суб'єктами митних правовідносин» [9, 13].

До суб'єктів митного контролю ми віднесемо працівників Державної митної служби та її органів на місцях, всіх дотичних органів до митної справи у країні (правоохоронні органи, органи державного фінансового контролю тощо)

і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також громадян, тобто всіх фізичних та юридичних осіб, які здійснюють переміщення відповідних об'єктів через митний кордон України, а саме товарів та транспортних засобів, які у свою чергу є об'єктами митного контролю.

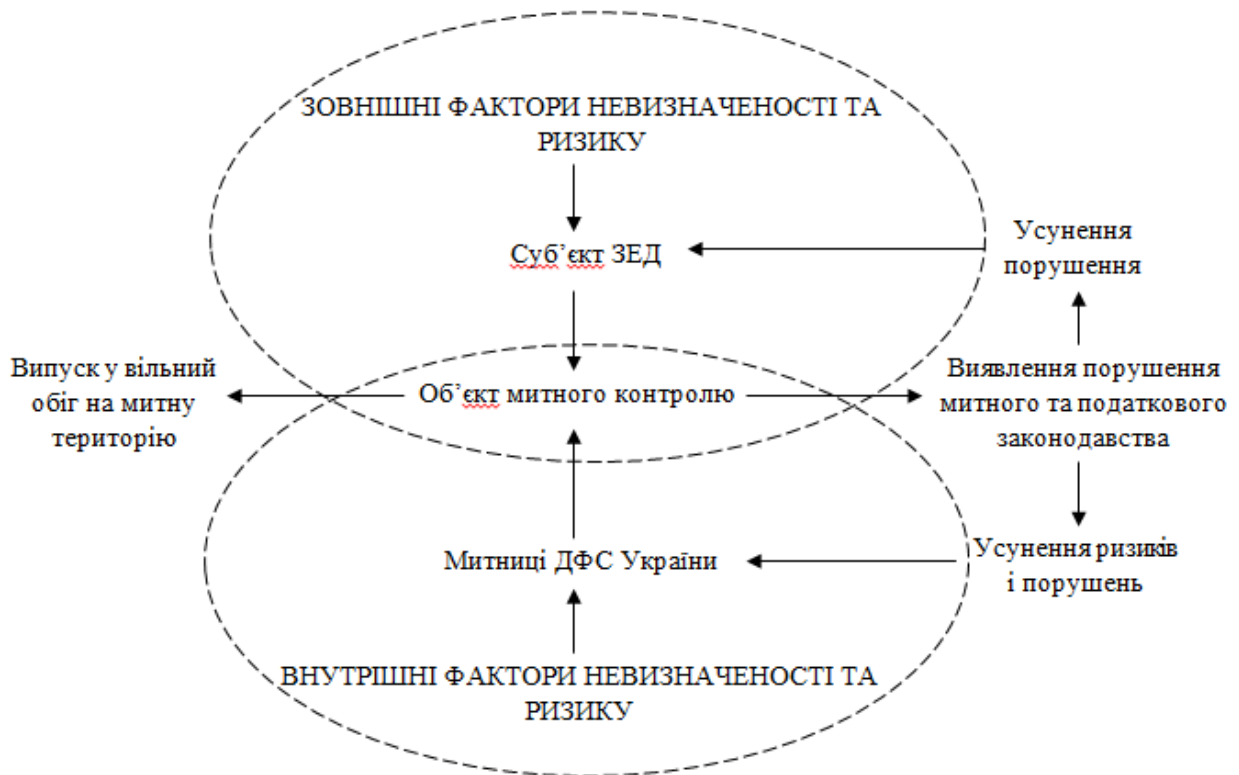

Рис. 1.2. Складові системи митного контролю [9, 14]

Як видно на рис.1.2. система митного контролю включає у себе як його традиційний напрямок, такий як контроль під час митного оформлення товарів, так і контроль товарів після їх випуску в обіг або так званий пост-аудит, який у світовій практиці знайшов широке застосування у діяльності митних органів і рахується його прогресивною і сучасною формою і який базується на врахуванні наявних митних ризиків.

Відповідно до ст.40 Митного кодексу України і як далі у роботі ми будемо розглядати відповідно до основних положень Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотської конвенції), митному контролю підлягають всі товари і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон держави за допомогою відповідних митних процедур і у суворій відповідності до чинного законодавства у митній сфері.

Митний контроль здійснюється посадовими особами Державної митної служби України і митних органів на місцях відповідно до делегованих їм функцій державою і шляхи його проведення визначені у ст.41 Митного кодексу України.

Рис. 1.3. Контроль за переміщенням товарів через митний кордон в умовах ризику та невизначеності [6, 647]

Взаємодію митних органів сфері митного контролю із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності із застосуванням застосування елементів системи управління ризиками відображено на рис.1.3.

Суть митного контролю, згідно даного рисунку, полягає у впливі на відповідний об'єкт контролю, зокрема операції суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, наприклад ввезення товарів чи транспортних засобів зі сторони контролюючих органів, зокрема митниць Державної митної служби України, з метою виявлення митного правопорушення і відповідно усунення їх та по можливості ризиків, які спричинили його або випуск товарів в у вільний обіг, хоча рекомендовано світовим досвідом здійснювати після цього митний пост-аудит на основі врахування існуючих митних ризиків.

Відмітимо, що врахування наявних митних ризиків під час здійснення митного контролю широко розповсюджене у світовій практиці митного

контролю і знайшло відображення у вітчизняній практиці, зокрема це АСАУР - автоматизована система аналізу та управління ризиками.

Відмітимо, що після випуску товарів у вільний обіг на митну територію країни після проходження всіх митних формальностей необхідним етапом і який якраз буде базуватись на врахуванні митних ризиків, є функціонування митного пост-аудиту.

Є ще поняття безпосередньо організації митного контролю, під яким розуміється вже безпосередньо діяльність, яка дозволяє створити умови Державній митній службі України, а також її органам на місцях, для ефективного виконання основних функцій митного контролю у суворій відповідності з існуючою нормативно-правовою базою і міжнародними договорами.

Митний контроль здійснюється з дотримання певних принципів, які відображені у ст. 318 Митного кодексу України, а саме те, що він розповсюджується на всі товари і послуги, транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон країни; його проведення покладене на відповідні контролюючі органи у сфері оподаткування, які визначені Митним кодексом або іншими законами України; контроль повинен здійснюватись з мінімальним втручанням у фінансово-господарську діяльність суб'єкта бізнесу, але цей мінімум митних формальностей повинен бути дотриманий, для забезпечення загальної ефективності митної справи у країні; застосування типових технологічних схем, які затверджуються Кабінетом Міністрів України; співпраця контролюючих органів з іншими учасниками митної діяльності; затвердження розклад руху транспортних засобів, які здійснюють регулярні міжнародні рейси органом влади, який проводить державну політику у цій сфері з митними та прикордонними органами.

Стосовно функцій митного контролю, то вони повинні сприяти формування та реалізації ефективної митної політики загалом, а саме: забезпечення економічної та національної безпеки; реалізації законодавства у митній справі і його вдосконалення; формування дохідної частини бюджету за

рахунок справляння митних платежів; створення сприятливих умов для збільшення товарообігу; співробітництво з митними структурами за кордоном; контроль за переміщенням готівкових коштів за кордон у межах норм встановлених законодавством України; дотримання прав всіх учасників митного процесу; недопущення на територію країни неякісних та екологічно небезпечних товарів, речовин тощо.

Таким чином, митний контроль, який є складовою державного фінансового контролю, проводиться з метою ефективного виконання Державною митною службою функцій, які визначені для неї державою, а саме фіскальної, яка на сьогоднішній день переважає, внаслідок обмеженого фінансового ресурсу у держави; правоохоронної, яка є основною у діяльності митних органів за кордоном, на відміну від фіскальної; регулюючої; інформаційної; захисної; управлінської.

Висновки до 1 розділу

В економічній літературі застосовується термін «митні делікти» і його часто ототожнюють з такими поняттями як митні правопорушення, девіантна поведінка, митні злочини, митна делікатність, порушення митних правил, фіскальний делікт. При всій різноманітності визначень і деяких особливостей того чи іншого поняття, вважаємо що можна погодитись з тим, що це ідентичні поняття. Всі вони характеризуються порушенням встановлених митним законодавством правил у митній сфері, мірою відповідальності за їх вчинення, суспільними наслідками.

Перелік митних деліктів, а зокрема порушення митних правил відображено У відповідних статтях Митного кодексу України і зазвичай вони пов'язані з процесом митного контролю і митного оформлення, порядком переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і сплатою митних

платежів, що є особливо болючим, внаслідок того що це призводить до зменшення фінансування дохідної частини бюджету.

Основною формою боротьби з митними деліктами є митний контроль, зі своїми суб'єктами, об'єктами контролю, формами та принципами проведення, нормативно-правовим забезпеченням, основним з яких є Митний кодекс України і який виступає частиною митного адміністрування і загалом митної політики.

РОЗДІЛ 2

ПРАГМАТИКА БОРОТЬБИ З МИТНИМИ ДЕЛІКТАМИ В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз діяльності Держмитслужби щодо виявлення порушень митних правил

У даному розділі роботи розглянемо шляхи боротьби з митними деліктами зі сторони основного контролюючого органу у митній сфері, а саме Державної митної служби України.

Таблиця 2.1.

Аналіз діяльності Держмитслужби щодо виявлення порушень митних правил у 2022 році, справ [14; 17; 19; 20; 21]

Показники	6 місяців	8 місяців	9 місяців	10 місяців	Весь 2022 рік
Виявлено порушень	6400	7793	8799	9603	11098
Розглянуто справ митниціями	6805	7851	8362	8844	9825
Передано до суду	3295	4033	4461	4832	5721

Як видно з даних табл.2.1. загальна сума виявлених порушень має тенденцію до зростання і на кінець року становила 11098, при цьому було розглянуто 9825 справ митниціями, з них 5721 було передано до суду.

Доцільно сказати, що всі контролюючі дії зі сторони Державної митної служби були проведені в умовах війни, що безперечно накладає відбиток на цей процес, а саме ускладнює його: це і закриття деяких ділянок кордону, перенесення митниць з районів бойових дій у безпечні регіони, зміна напрямків

руху товарів і його асортименту, переорієнтація ринків збуту продукції, скорочення кадрів тощо.

Таблиця 2.2.

Аналіз діяльності Держмитслужби щодо виявлення порушень митних правил у 2022 році, млрд. грн. [14; 17; 19; 20; 21]

Показники	6 місяців	8 місяців	9 місяців	10 місяців	Весь 2022 рік
Виявлено порушень	1,9	2,2	2,4	2,6	2,9
Накладено штрафів митницями	0,276	0,324	0,352	0,415	0,77
Передано на розгляд до суду	1,7	2,4	2,6	2,7	3,0
Накладено стягнень за результатами розгляду справ судами	0,9	1,1	1,3	1,5	1,8

Як видно з даних таблиці 2.2., вартісні показники по кількості виявлених порушень (з 1,9 млрд грн. до 2,9 млрд грн), накладених штрафів (з 0,276 млрд грн. до 0,77 млрд грн), переданих справ до суду (з 1,7 млрд. грн до 3,0 млрд грн.) та стягнень за результатами розгляду справ судами (0,9 млрд грн. до 1,8 млрд грн) мають тенденцію до збільшення по місяцях.

Якщо характеризувати дані таблиці 2.1. і 2.2., то за 2022 рік було виявлено 11 098 порушень митних правил на суму 2,9 млрд грн. ,при цьому вартісний показник збільшився на 5% порівняно з показником 2021 року.

Якщо ж виводити показник ефективності, то протягом січня-жовтня 2022 року сума накладених штрафів збільшилась на 46% порівняно з аналогічним періодом 2021 року [21], а за результатами розгляду справ судами накладено стягнень у вигляді конфіскації товарів та штрафів на суму понад 900 млн. гривень, і цей показник на 24% більше за аналогічний показник 2021 року.

Таблиця 2.3.

**Аналіз вилучених предметів порушення митних правил Держмитслужбою
у 2022 році, млн. грн [14; 17; 19; 20; 21]**

Показники	6 місяців	8 місяців	9 місяців	10 місяців	Весь 2022 рік
Вилучено предметів порушення митних правил	392,0	495,0	540,0	590,0	697,5
Промислових товарів	238,6	316,8	355,9	379,8	457,5
Продовольчих товарів	7,6	16,0	23,3	32,5	49,0
Валюти	121,6	127,0	127,0	144,2	147,3
Транспортних засобів	24,0	35,0	35,0	35,0	43,0

Якщо ж характеризувати порушення митних правил з позиції структури, то загальної вартості вилучених предметів порушення митних правил (697,5 млн грн. за 2022 рік), найбільша частка припала на промислові товари (457,5 млн грн. або 65,6 %), потім валюти (147,3 млн грн. або 21,1%), продовольчі товари (49,0 або 0,07%), транспортні засоби (43,0 млн грн. або 0,06%),.

Таблиця 2.4.

**Порівняльний аналіз ефективності роботи Держмитслужби щодо
порушення митних правил у 2021 - 2022 рр., [15; 17]**

Показники		2021		2022	
		Кількість, тис од.	Сума, <u>млрд грн</u>	Кількість, тис од.	Сума, <u>млрд грн</u>
1.	Виявлено порушень	28	2,8	11,098	2,9
2.	Розглянуто справ, од.	12,5	-	9,825	-
3.	Накладено штрафів	-	0,49	-	0,77

Якщо здійснювати порівняльний аналіз ефективності роботи Держмитслужби щодо порушення митних правил у 2021 - 2022 рр., (табл.2.4.), то бачимо кількісне зменшення показників у 2022 році у порівнянні з 2021 роком – 11,1 тис од виявлених порушень у 2022 році, а у 2021 році – 28 тис од.; розглянутих справ: 9,8 тис од у 2022 році і 12,5 тис од. у 2021 році , але зростання вартісного показника – накладено штрафів: з 0,49 млрд грн. у 2021 році до 0,77 млрд грн. у 2022 році.

Таблиця 2.5.

Аналіз структури конфіскованих товарів та транспортних засобів Держмитслужбою у 2022 році [10]

<u>№п.п</u>	<u>Показники</u>	<u>Кількість, шт.</u>	<u>Сума, млн грн</u>
1.	Автомобілі	1231	167,4
2.	Майно військового призначення	-	44,3
3.	Цигарки	1,5	39,6
4.	Одяг та взуття	-	14,6
5.	Комп'ютерна техніка	6482	12,4
6.	Мобільні телефони	837	10,2
7.	Запчастини	-	10,0
8.	Продукти харчування	-	4,5
9.	Годинники	-	3,3
10.	Лісоматеріали	-	3,2
11.	Медичні вироби	-	2,2
12.	Навушники	2101	2,1
13.	Інші категорії майна	-	30,4

Як видно з даних табл. 2.5. структура конфіскованих товарів та транспортних засобів Держмитслужбою у 2022 році відзначається

різноманітністю: від автомобілів до навушників, тобто можна зробити висновок, що контроль повинен проводитись по всій номенклатурі продукції, що ввозиться, звичайно користуючись певними критеріями відбору (критерії ризику).

Основними отримувачами стали: Міністерство оборони України - 299,7 млн грн; Державна прикордонна служба України - 25,8 млн грн; обласні військові адміністрації - 13,8 млн грн; Міністерство внутрішніх справ України - 9,6 млн грн; Служба безпеки України - 7,4 млн грн.[10].

Таблиця 2.6.

Показники ефективності митного аудиту у 2020 - 2021 рр., [16]

Показники		Роки		Відхилення 2021 року від 2020 року	
		2020	2021	+;-	%
1.	Проведено документальних перевірок, од.	651	868	217	33,0
2.	Донараховано за результатами документальних перевірок, млн. грн	235	342	107	45,5
3.	Перераховано до Державного бюджету за результатами документальних перевірок, млн. грн	12,21	29,6	17,4	242

У питаннях боротьби з митними деліктами важливою є така ділянка митного контролю як митний аудит (табл.2.6). Порівняльний аналіз показав, що у 2021 році його ефективність була вища ніж у 2020 році: на 217 перевірок було проведено більше або на 33%; на 107,0 млн грн. було більше донараховано за результатами документальних перевірок або на 45,5%; на 17,4 млн грн. було більше перераховано до Державного бюджету за результатами документальних перевірок або на 242%. Відмітимо, що у 2020 році донараховані суми склали 235 млн. грн., тобто у 2021 році було донараховано в 1,5 рази більше (майже 342 млн. грн.,) [16].

Важливим є те, що такі результати були досягнуті за рахунок покращення якості митного контролю, а саме подальшого підвищення ефективності ризик орієнтованого підходу до відбору суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності для проведення документальних перевірок.

Таблиця 2.7.

Структура виявлених порушень за результатами проведених документальних перевірок Держмитслужбою України у 2021 рр. [16]

<u>№п.п</u>	Показники	Сума	%
1.	Неправомірне отримання пільг з оподаткування	97,0	29,0
2.	Порушення вимог правил класифікації товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності	65,8	19,0
3.	Неправомірне отримання пільг з оподаткування через недотримання вимог митних режимів	48,4	14,0
4.	Недостовірне декларування митної вартості товарів	32,4	9,0
5.	Інші порушення митного законодавства	98,3	29,0

Цікавим є аналіз виявлених порушень за результатами проведених документальних перевірок Держмитслужбою України у 2021 рр. за структурою. Як видно з даних табл.2.7. найбільша питома вага припадає на неправомірне отримання пільг з оподаткування - 29,0% або 97,0 млн грн.; порушення вимог правил класифікації товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності - 19,0% або 65,8 млн грн.; неправомірне отримання пільг з оподаткування через недотримання вимог митних режимів - 14,0 % або 48,4 млн грн.; недостовірне декларування митної вартості товарів - 9,0 % або 32,4 млн грн.; і на інші порушення митного законодавства припадає велика частка, а саме 29,0 % або 98,3 млн грн. Наведені дані свідчать про розширення спектру виявлених порушень.

Таким чином, питання про доцільність надання пільг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності залишається дискусійним: з однієї сторони вони полегшують ведення бізнесу, а з іншої є полем для зловживання і у кінцевому випадку призводять до втрати митних платежів державою.

Таблиця 2.8.

Суми перерахованих митних платежів до державного бюджету за результатами проведених документальних перевірок митницями Держмитслужби у 2021 р., млн. грн. [16]

№ п.п.	ПОКАЗНИКИ	Січень – листопад 2021	2021
1.	Київська	7,9	8,3
2.	Вінницька	3,2	3,3
3.	Одеська	2,7	3,1
4.	Львівська	2,0	2,9
5.	Закарпатська	2,2	2,7
6.	Запорізька	-	1,6
7.	Волинська	1,2	1,2

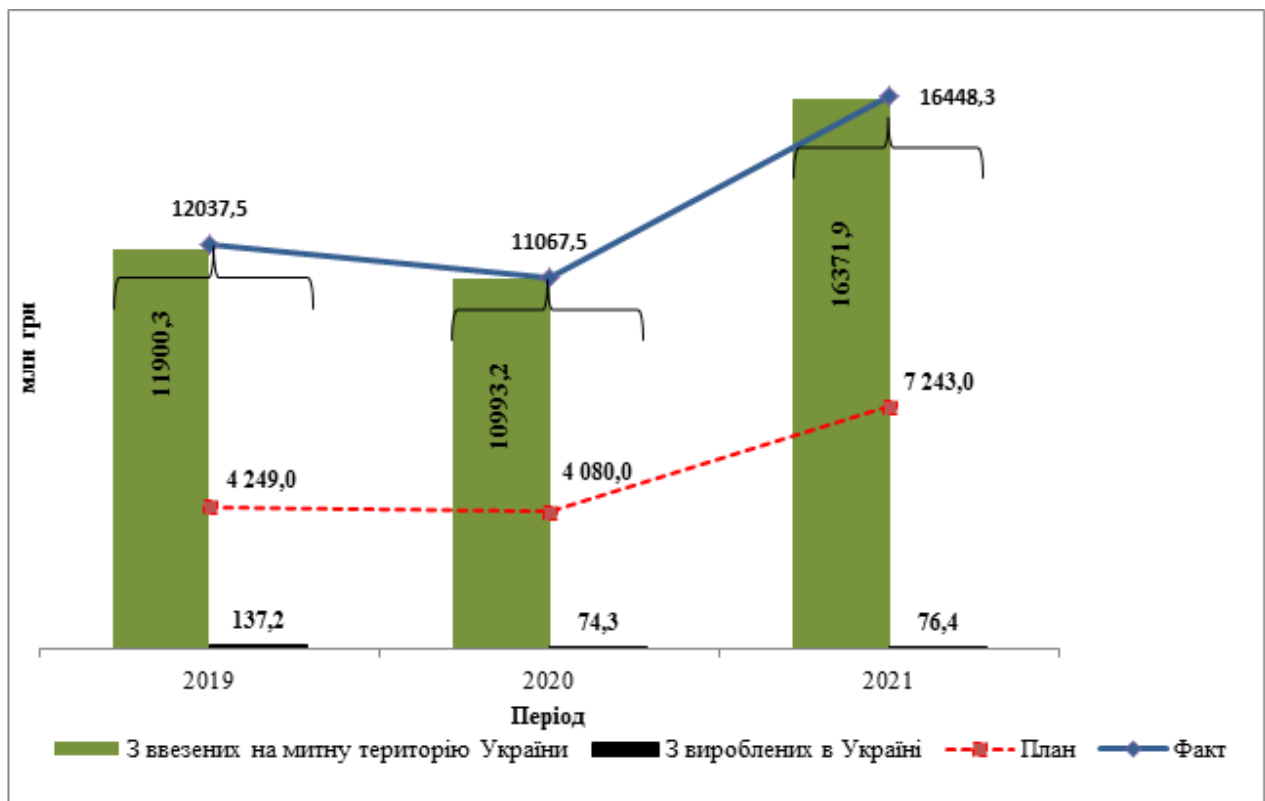
Аналізуючи дані табл.2.8. можна зробити висновок про нерівноцінність вкладу різних митниць щодо формування дохідної частини бюджету за рахунок митних платежів: від 8,3 млн грн. по Київській митниці до 1,2 млн грн. по Волинській митниці, різниця складає 7,1 млн грн. або майже у 7 разів Волинська митниця зібрала менше митних платежів від Київської.

Таким чином, у на практиці існує велике різноманітність митних правопорушень і роль митного контролю у цьому процесі важко переоцінити, при цьому основною його формою є документальна перевірка.

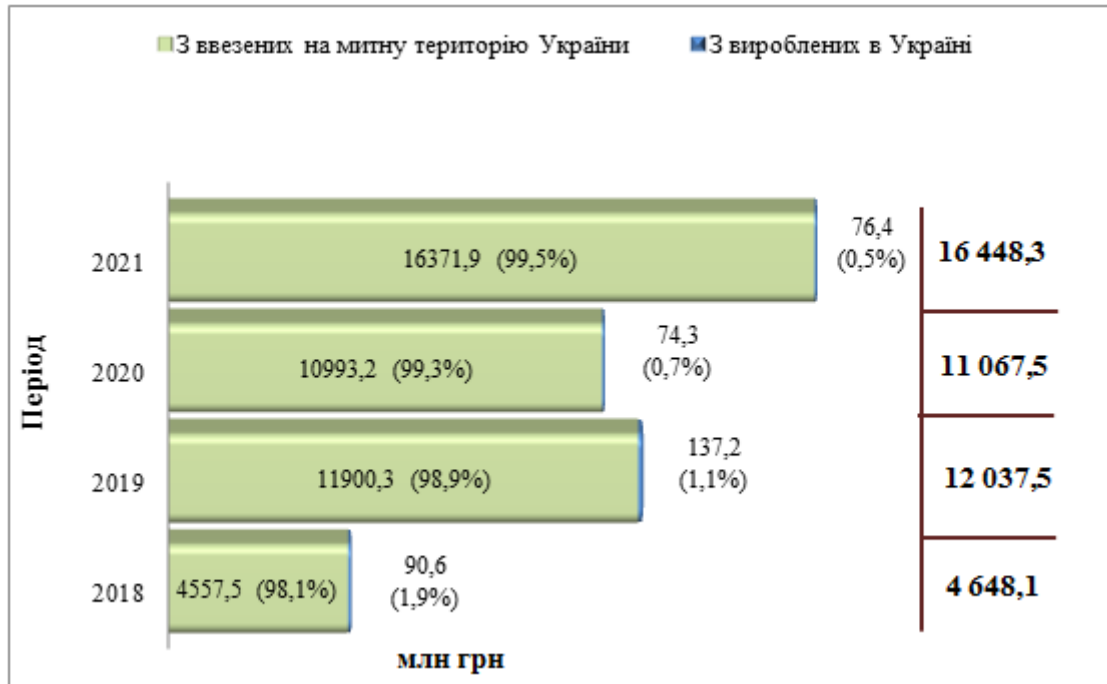
2.2 Митний контроль пільгового ввезення транспортних засобів

У даному параграфі розглянемо вплив на надходження від акцизного податку на транспортні засоби певних управлінських рішень, зокрема законодавчих актів прийнятих у період війни. Для того, щоб зрозуміти значення даного виду митних надходжень розглянемо динаміку (рис.2.1.) і структуру надходжень (рис.2.2.) цього податку. Як видно з даних рис.2.1. більша частина надходжень отримується від ввезених на митну територію України товарів, менша – від вироблених в Україні: 16448,3 млн грн. у 2021 році і 76,4 млн грн. у 2019 році.

Рис.2.1. Динаміка надходжень акцизного податку з транспортних засобів до державного бюджету [22, 27]

Дані рис.2.2. підтверджують висновки рис.2.1., зокрема у 2021 році 99,5 % або 16371 млн грн надходжень податку було отримано з товарів ввезених на митну територію України, і тільки 0,5% або 76,4млн грн - з вироблених в Україні. Ці показники практично є незмінними з 2018 року: від 98,1% по ввезених на митну територію України і до 1,9% по вироблених в Україні.

Рис.2.2. Структура надходжень акцизного податку з транспортних засобів до державного бюджету [22, 26]

Законом № 2142 від 01.04.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» [45] від 24.03.22 року, було введено в дію положення щодо пільгового оподаткування операцій з ввезення фізичними особами на митну територію України автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів у митному режимі імпорту. Ми не будемо вдаватися у полеміку щодо того, чи було це управлінське рішення обґрунтованим з позиції і держави, і простих громадян. Головним завданням прийняття цього Закону було більш швидке і більш

дешевше забезпечення Збройних Сил України автотранспортом та підтримка волонтерів. Але нормами цього Закону не було визначено суворо цільового призначення цих пільг вищевказаним користувачам і громадянам, які втратили автомобілі внаслідок бойових дій, що призвело до того, що вказаними пільгами скористались інші громадяни для ввезення автомобілів будь якого класу і не завжди для власного користування, тобто можна говорити про нецільове використання пільги і свого роду делікт. Це рішення в кінцевому підсумку призвело до масового ввезення в країну переважно або вживаних автомобілів, або автомобілів люкс класу і до зменшення надходження від митних платежів, які не сплачувались під час розмитнення і відповідно фінансування дохідної частини бюджету за рахунок цих платежів, було зменшене.

За даними Держмитслужби, «умовно нарахована сума акцизного податку відповідно до наданих Законом № 2142 податкових пільг при імпорті легкових автомобілів та інших транспортних засобів, що ввезені на митну територію України громадянами (код "311", додаток 12), у I півріччі 2022 року становила 13,1 млрд гривень» [23, 56].

Таблиця 2.9.

Аналіз надходжень акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) за I півріччя та 9 місяців 2021 і 2022 років, млн грн. [23, 55]

Період	2021 рік	2022 рік	2022 до 2021	
			(+, -)	(%)
Січень	4 894,9	4 660,5	-234,4	95,2
Лютий	5 339,3	5 400,4	61,1	101,1
Березень	5 970,5	453,8	-5 516,7	7,6
Квітень	6 082,4	4 245,0	-1 837,4	69,8
Травень	6 633,0	3 968,6	-2 664,4	59,8
Червень	6 759,9	1 521,3	-5 238,6	22,5
Разом I півріччя	35 680,0	20 249,6	-15 430,4	56,8
Липень	6 955,7	3 062,0	-3 893,7	44,0
Серпень	7 834,7	2 374,2	-5 460,5	30,3
Вересень	8 243,6	2 222,8	-6 020,8	27,0
Разом 9 місяців	58 714,0	27 908,6	-30 805,4	47,5

А за даними тієї ж Держмитслужби, «загальна умовно нарахована сума акцизного податку відповідно до наданих преференцій при імпорті товарів в Україну (податкові пільги) у 2020 році становила 63,0 млрд грн, у 2021 році – 79,1 млрд грн⁴¹, у I півріччі 2022 року – 33,9 млрд грн, або 109,0, 99,4 і 167,8 відс. надходжень цього податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) відповідно» [23, 56].

Аналіз надходжень акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) за I півріччя та 9 місяців 2021 і 2022 років (табл.2.9.), показав, що пільгове оподаткування, яке діяло у першому півріччі 2022 року посприяло зменшенню надходжень акцизного податку у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року, при цьому найменша сума надходжень була у березні на самому початку війни.

Відповідно, за 9 місяців 2022 року надійшло 27,9 млрд грн акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), що на 52,5 відсотків, або на 30,8 млрд грн, менше порівняно з відповідним періодом 2021 року, при планових показниках в 57,1 млрд грн., що складає 48,9 відсотка від плану [23].

Таблиця 2.10.

Кількість ввезених автомобілів легкових та інших моторних транспортних засобів за УКТ ЗЕД 8703 протягом I півріччя 2021–2022 років, млн грн [23, 55]

Період, місяць	I півріччя 2021 року		півріччя 2022 року		Відхилення (%)	
	кількість	вартість, тис. дол. США	кількість	вартість, тис. дол. США	кількість	вартість, тис. дол. США
Січень	31 830	233 315,7	35 175	269 481,8	10,5	15,5
Лютий	40 619	279 136,2	34 502	263 598,8	-15,1	-5,6
Березень	53 294	420 749,4	3 067	15 428,2	-94,2	-96,3
Квітень	50 715	402 401,7	32 804	157 098,3	-35,3	-61,0
Травень	48 815	387 205,6	95 525	443 522,9	95,7	14,5
Червень	55 066	410 688,6	103 010	521 887,2	87,1	27,1
Разом	280 339	2 133 497,2	304 083	1 671 017,2	8,5	-21,7

Ще більш наглядна картина впливає з цифр табл.2.10, де ми бачимо стрімке зростання кількості ввезених автомобілів легкових та інших моторних транспортних засобів за місяці дії закону: травень – збільшення на 95,7 % по кількості і на 14,5% по вартості, червень – на 87,1 % по кількості і на 27,1 % по вартості у порівнянні з аналогічним періодом 2021року. Причому у перший місяць пільгового розмитнення було завезено 32804 автомобіля, то у наступні місяці їх кількість збільшилась у кратному розмірі: травень – 95525 і червень – 103010.

Є дані, що після відміни пільгового режиму оподаткування транспортних засобів з 01.07. 2022 року, було ввезено набагато меншу їх кількість: у липні - 13,6 тис. шт.. доходи держбюджету склали – 1,7 млрд грн.; у серпні – 36,3 тис. шт. відповідно доходи склали 3,6 млрд грн.; у вересні – 31,8 тис.шт., а сума надходжень – 3,6 млрд грн.[49].

Таблиця 2.11.

Кількість осіб – резидентів, які здійснювали декларування імпорту, транзиту та тимчасового ввезення транспортних засобів за кодами УКТ ЗЕД [22, 38]

Код УКТ та назва ТЗ			Кількість осіб за роками			
			2018	2019	2020	2021
8702	МТЗ, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія	імпорт	296	445	365	369
		транзит	4	4	13	21
		тимчасове ввезення	1	1	3	4
8703	Автомобілі легкові та інші МТЗ, призначені для перевезення людей	імпорт	149787	374230	255352	340617
		транзит	459	188	208	323
		тимчасове ввезення	21	21	14	29
8704	МТЗ, для перевезення вантажів	імпорт	2423	3668	3383	2575
		транзит	42	26	46	68
		тимчасове ввезення	13	7	12	29
8707	Кузови для МТЗ товарної позиції 8703	імпорт	24	17	19	22
		транзит	4	3	4	4
		тимчасове ввезення	0	0	0	0
8711	Мотоцикли (мопеди) та	імпорт	1429	2111	2423	2434
		транзит	33	14	29	28

	<u>велосипеди з двигуном, з колясками та без них; коляски</u>	<u>тимчасове ввезення</u>	1	0	0	2
8716	<u>Причепи та напівпричепи: типу причіпних будиночків</u>	<u>імпорт</u>	12	10	9	19
		<u>транзит</u>	0	0	0	1
		<u>тимчасове ввезення</u>	1	0	0	0
<u>Разом транспортні засоби</u>	<u>імпорт</u>	153971	380481	261551	346036	
	<u>питома вага,%</u>	99,6	99,9	99,9	99,9	
	<u>транзит</u>	542	235	300	445	
	<u>питома вага,%</u>	0,4	0,1	0,1	0,1	
	<u>тимчасове ввезення</u>	37	29	29	54	
	<u>питома вага,%</u>	0,02	0,0	0,0	0,0	
<u>Всього</u>		154550	380745	261880	346535	

Крім того, це управлінське рішення мало наступний ефект: за рік після скасування пільг на розмитнення автомобілів в Україну ввезли 255 798 автомобілів і надходження до бюджету від ввезення цього виду товару склало 35,32 млрд грн. [32].

Таким чином, тільки одне рішення щодо цього виду пільг принесло таку суму митних надходжень, а враховуючи скільки пільг ще існує, то напрошується висновок про посилення контролю за процесом надання пільг, що може принести додаткові митні надходження до бюджету.

У табл.2.11. наведена кількість осіб у розрізі груп транспортних засобів, що характеризує популярність ввезення в Україну тієї чи іншої товарної групи. За період 2019-2021 рр. загальна кількість осіб, яка декларувала імпорт транспортних засобів склала 988 068 осіб, а кількість осіб, які в цей період часу здійснили цей імпорт склала 776 113 осіб, відповідно різниця у 211 955 осіб викликана тим, що деякі особи здійснили декілька операцій з імпорту транспортних засобів, а загальна кількість імпортованих засобів склала 2 342 828 штук. Цікавою є інформація щодо кількості транспортних засобів, які припадали на одну і більше осіб: 635 711 осіб (81,9 %) ввезли по одному засобу

і це склало 27,1 % усіх транспортних засобів; 87 324 особи або 11,3 % ввезли по два автомобіля (7,5 % від усіх транспортних засобів) [22].

Таблиця 2.12.

Результати проведених документальних перевірок суб'єктів ЗЕД, які імпортували на митну територію України моторні транспортні засоби [22, 47]

Рік	Кількість проведених перевірок	Кількість перевірок, за результатами яких встановлено порушення з акцизного податку	Нараховано акцизного податку, тис. грн	Нараховано штрафних санкцій, тис. грн	Разом	Сплачено, тис. грн	% сплати
2019	3	3	397,5	530,0	927,5	0	-
2020	286	69	666,7	166,5	833,0	106,8	12,8
2021	405	51	37 610,9	9 356,8	46 967,7	41,8	0,1
Разом	694	123	38 675,1	10 053,3	48 728,2	148,6	0,3

Дані табл.2.12. характеризують стан контрольно-перевірочної роботи, а зокрема проведення документальних перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які імпортували на митну територію України моторні транспортні засоби. За період з 2019 по 2021 рр. відбувалось постійне збільшення перевірок: з 3 до 405 відповідно, але результативність падала: якщо у 2020 році кількість перевірок за якими було встановлено порушення становила 69 випадків, то у 2021 році – 51.

Крім того, якщо у 2021 році було нараховано за результатами перевірок 37 610,9 тис грн і штрафних санкцій у сумі 9 356,8 тис грн., то з загальної суми у 46 967,7 тис грн. було сплачено тільки 41,8 тис грн., відповідно % сплати склав 0,1. А ц 2020 році при значно менших сумах нарахованих платежів і штрафних санкцій - 833,0 тис грн. було сплачено 106,8 тис грн. і % сплати склав 12,8, тобто не завжди кількість переростає у якість.

Дані табл.2.13. характеризують ефективність митного контролю за такою ділянкою митної діяльності як дотримання умов митних режимів тимчасового ввезення і транзиту.

Таблиця 2.13.

Дані про результати роботи митних органів за встановленими фактами порушення умов митних режимів тимчасового ввезення і транзиту транспортними засобами комерційного призначення та особистого користування [22, 48]

Рік	Кількість складених протоколів про ПМП, шт.	Кількість розглянутих справ митницями та судами, шт. *	Сума накладених штрафів, тис. грн	Сума сплачених штрафів, тис. грн	Відсоток сплати штрафів, %	Конфісковано транспортних засобів, тис. грн
2019	16 141	15 770	190 248,6	57 042,4	30,0	4 377,0
2020	5 435	5 141	266 854,4	12 354,4	4,6	62 580,3
2021	17 685	15 343	491 177,5	12 442,0	2,5	48 759,0
Разом	39 261	36 254	948 280,5	81 838,8	8,6	115 716,3

Як видно з даних табл.2.13. кількість складених протоколів має тенденцію до збільшення за період який аналізується: з 16141 у 2019 році до 17685 у 2021 році, але при збільшенні суми накладених штрафів у 2021 році до 491 177,5 тис грн. у порівнянні з 2020 роком, коли ця сума складала 266 854,4 тис грн., сума сплачених штрафів у 2021 році осталась практично на рівні 2020 року: 12 442,0 тис грн. і 12 442,0 тис грн. відповідно, відсоток сплати у 2020 році був у майже два рази вищий ніж у 2021 році: 4,6 і 2,5 відповідно. Так само, був вищим у 2020 році і показник конфіскованих транспортних засобів: 62 580,3 у 2020 році і 48 759,0 у 2021 році. Все це вказує, що одним із висновків щодо ефективності митного контролю ДМСУ у 2021 році, є те, що якість його погіршилась.

Таблиця 2.14.

Кількість протоколів про ПМП, предметами правопорушення в яких були транспортні засоби (група 87 згідно з УКТ ЗЕД), що ввозились на митну територію України з метою митного оформлення у митний режим імпорту, та суми накладених штрафних санкцій [22, 49]

Період (рік)	Кількість складених протоколів про ПМП за статтями 472, 482 і 483 МКУ, шт.	На суму, тис. грн	Кількість протоколів про ПМП за ст. 485 МКУ, шт.	Сума накладених стягнень у вигляді штрафу за статтями 472, 482, 483 і 485, тис. грн	Сума накладених стягнень у вигляді конфіскації, тис. грн
2019	300	87 075,7	407	49 716,4	15 926,7
2020	462	97 155,1	358	50 450,9	26 424,
2021	778	155 275,8	305	42 188,8	25 393,0
Разом	1 540	339 506,6	1 070	142 356,1	67 744,4

Так само на зниження показників контрольно-перевірочної роботи свідчать і дані таб.2.14. Контроль цієї ділянки роботи показав, що у 2021 році при збільшенні кількості складених протоколів про порушення митних правил за статтями 472, 482 і 483 МКУ – 778 штук проти 462 штук у 2020 і 300 штук у 2019 році і зростанні вартісного показника -155 275,8 тис грн., 97 155,1 тис грн. 87 075,7 тис грн., відповідно, відбулось зниження таких показників як сума накладених стягнень у вигляді штрафу і сума накладених стягнень у вигляді конфіскації (табл.2.14.).

Висновки до 2 розділу

Основною формою боротьби з митними деліктами є ефективний митний контроль, який здійснюється Державною митною службою України, зокрема документальні перевірки щодо порушення митних правил. Найбільш часто

митні правопорушення полягають у заниженні митної вартості, неправомірному застосуванні митних пільг, порушенні вимог правил класифікації товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності. Причому деякі рішення щодо митного оподаткування, якщо на перший погляд не є митними правопорушеннями згідно законодавства, наприклад пільги щодо оподаткування транспортних засобів у квітні 2022 року, але по наслідках для держави, по суті своїй такими є.

На практиці дуже часто виникають ситуації, коли суми нарахованого податку і штрафних санкцій внаслідок проведених перевірок менші від сплачених сум, що свідчить про неякісне планування контрольної роботи, зокрема слабку доказову базу щодо скоєного митного правопорушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз дав змогу зробити висновок щодо різної ефективності митного контролю на тому чи іншому етапі розвитку економіки країни. Безумовно, що військові дії внесли свою специфіку в його організацію, зважаючи на те, що зменшилась кількість митниць, пунктів пропуску в районі бойових дій, кількість персоналу, змінились напрямки товарообігу, ускладнились для бізнесу умови діяльності тощо і тому перший план висувуються нові напрямки реформування митного контролю, такі як митний аудит, який повинен надати більшої аналітичності діяльності митних органів, посилити контроль за виконанням контрольних повноважень.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БОРОТЬБИ З МИТНИМИ ДЕЛІКТАМИ У КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

3.1. Зарубіжний досвід митного контролю та попередження митних деліктів

У світовій практиці прийнято вважати існують наступні види здійснення митного контролю: контроль, який здійснюється до моменту випуску товарів та транспортних засобів у вільний обіг і контроль з використанням методів аудиту, коли товари і транспортні засоби випущені у вільний обіг.

Положення Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур або Кіотської конвенції (1973 р.), окремі положення якої були переглянуті в 2006 р., сформульовані у вигляді базових принципів (імперативів), зокрема «визначені десять імперативів у сфері реалізації митного контролю, якими упродовж десятиліть керуються найбільш розвинені країни світу: 1) усі товари, в тому числі транспортні засоби, які ввозяться на митну територію чи вивозяться з неї, незалежно від того, чи обкладаються вони митами та податками, підлягають митному контролю; 2) митний контроль обмежується мінімумом, необхідним для забезпечення дотримання митного законодавства; 3) при застосуванні митного контролю використовується система управління ризиками; 4) митна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб і товарів, у тому числі транспортних засобів, що підлягають перевірці, та ступеня такої перевірки; 5) для підтримки системи управління ризиками митна служба застосовує стратегію, яка базується на системі засобів оцінювання імовірності недотримання законодавства; 6) система митного контролю передбачає контроль на основі методів аудиту; 7) митна служба прагне до співробітництва з іншими митними службами та укладення угод про взаємну допомогу з метою вдосконалення митного

контролю; 8) митна служба прагне до співробітництва з учасниками зовнішньої торгівлі та укладення меморандумів про взаєморозуміння з метою вдосконалення митного контролю; 9) митна служба, наскільки це максимально можливо, використовує інформаційні технології та засоби електронних комунікацій для вдосконалення митного контролю; 10) митна служба оцінює системи електронних комунікацій учасників зовнішньої торгівлі, якщо такі системи впливають на проведення митних операцій, для забезпечення їхньої відповідності вимогам митної служби» [61, 388].

Таким чином, митний контроль, який використовують у різних країнах, полягає у тому, що всі товари, транспортні засоби підлягають обов'язковому контролю; держава повинна здійснювати мінімальний вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єкта бізнесу; повинен бути у процесі проведення митного контролю обмін інформацією між митними органами різних країн; в його основі повинна бути система управління ризиками; базуватись на використанні сучасних інформаційних систем.

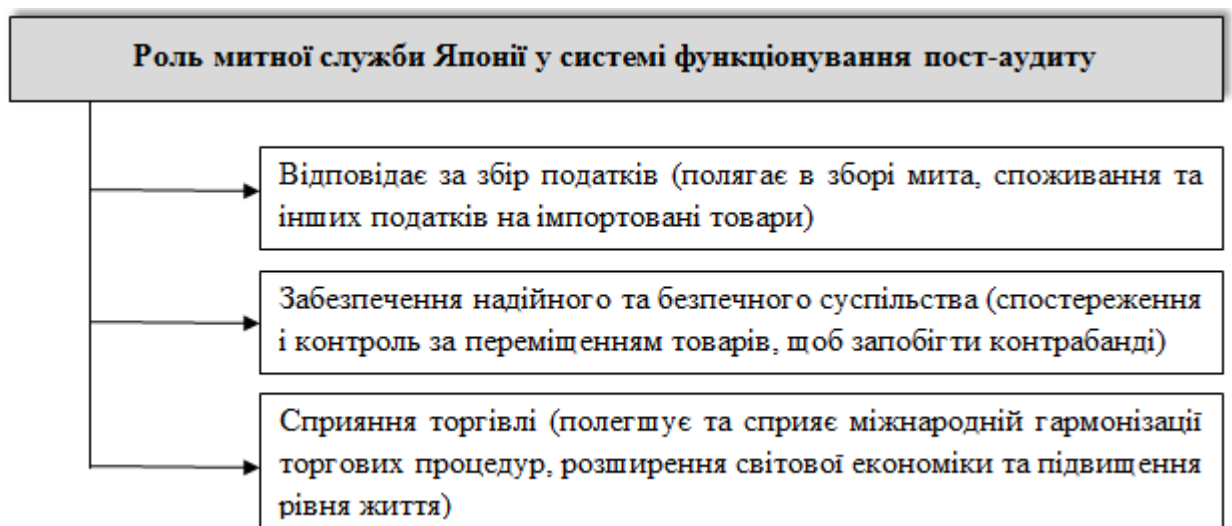
Пост-аудит являє собою «здійснення заходів контролю після випуску товарів в обіг ... тобто перевірка суб'єкта ЗЕД митними органами після проведення торговельних операцій та їх митного оформлення. ... є сучасною формою митного контролю, який набуває посилення контрольної-перевірочної функції митних органів у напрямі проведення виїзних документальних перевірок» [9, 14-15].

Таким чином, митний пост-аудит є різновидом загальнодержавного фінансового контролю, який проводиться Державною митною службою як основним суб'єктом митної діяльності зі сторони держави і здійснюється вже після завершення процедури митного контролю та оформлення та після випуску у вільний обіг товарів. При цьому перевіряється правильність та достовірність заповнення митних декларацій за допомогою вивчення відповідних і різноманітних бухгалтерсько-облікових документів, реєстрів, які відображають ті чи інші фінансово-господарські операції платника податків, рахунків тощо, після завершення процесу митного оформлення товарів.

Всесвітня митна організація, яка є основним регулюючим суб'єктом митної діяльності у світі, вважає, що пост-аудит (перевірка товарів після випуску) є важливою ефективною і сучасною формою митного контролю та сприяє розвитку міжнародної торгівлі.

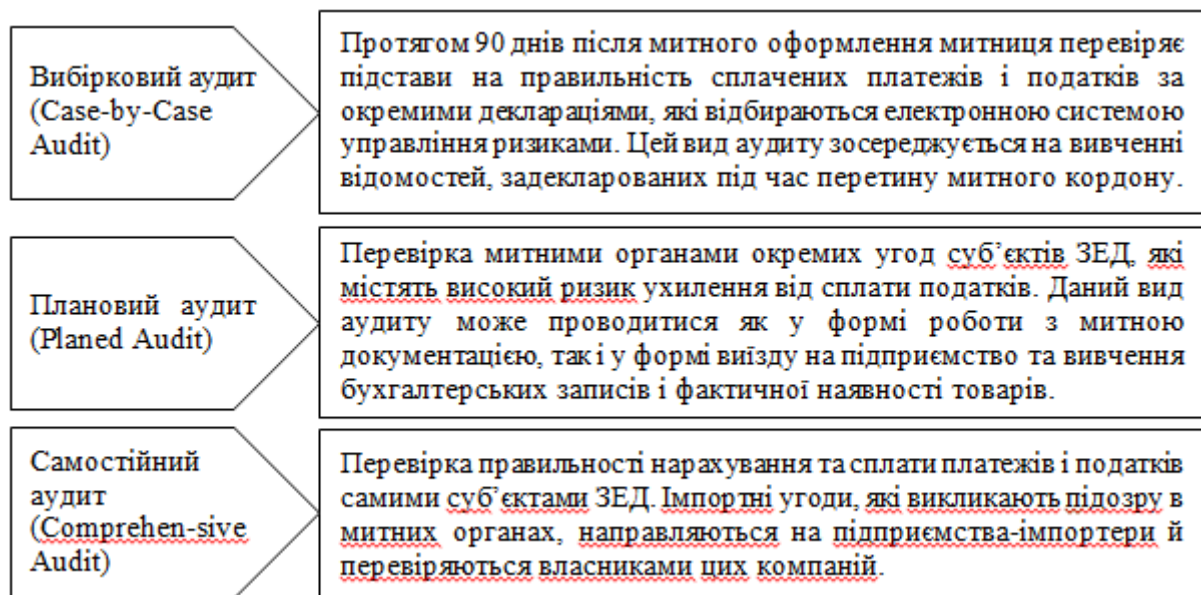
У новій редакції Митного кодексу ЄС статтею 48 регламентується проведення пост-реліз контролю (Post-release control), але незважаючи на нову термінологію, під ним розуміється звичний у термінології пост-митний контроль (post-customs control) [61].

Відповідно до гл.6. Кіотської конвенції методи контролю за переміщенням та заходами контролю базуються на методах аудиту (Стандартне правило 6.6.). У додатках до конвенції визначено: «Контроль на основі методів аудиту - сукупність заходів, за допомогою яких митна служба переконується у правильності заповнення валютно-митної декларацій на товари та достовірності зазначених у них даних, перевіряючи наявні у причетних до декларування осіб відповідні книги обліку рахунків, документи, облікову документацію та комерційну інформацію» [9,15].

Рис. 3.1. Роль Митної служби Японії у системі функціонування пост-аудиту [9, 47]

Якщо розглядати поряд з європейський і світовий досвід функціонування пост аудиту, то можна відмітити, що в Японії (рис.3.1.) поряд з виконанням стратегічних завдань митної служби Японії, а саме збір мита як основного митного податку та інших, виконується і стратегічні завдання: запобігання такому негативному явищу як контрабанда, виконання якого розглядається соціальному аспекті, тобто у ракурсі забезпечення надійного та безпечного суспільства і сприяння торгівлі країни, що проявляється у гармонізації процедур торгівлі у міжнародному масштабі, розширення масштабів світової економіки і підвищення рівня та якості життя.

Рис. 3.2. Види пост-аудиту в Кореї [9, 47]

Досвід Кореї цікавий тим, що при перевірці правильності нарахованих та сплачених платежів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснюється як державою у формі вибіркового (за окремими деклараціями, які відбираються у межах застосування системи управління ризиками) та планового аудиту (перевіряються суб'єкти бізнесу, які мають високий ризик ухилення від сплати митних платежів як у формі перевірки документів, пов'язаних з сплатою

податків, так із виїздом на підприємство для співставлення бухгалтерських і фактичних даних), так і самими суб'єктами при самостійному аудиті.

Тенденцією, яка присутня у світі є те, що у організації митного контролю, є намагання досягнути балансу між необхідністю контрольної складової і врахуванням інтересів суб'єктів бізнесу, які полягають у максимальному спрощенні митних процедур при перетині митного кордону. На це було спрямовано прийняття Митного кодексу ЄС (Union Customs Code), який повинен був сприяти виконанню вищезгаданого завдання щодо спрощення митних процедур і модернізації застарілих європейських митних правил, які діяли вже на протязі двадцяти років із врахуванням впливу цифровізації, електронного обміну митною інформацією між країнами, створення спеціальних програм по обміну інформацією між митними відомствами різних країн. Крім традиційних методів контролю, а саме перевірка точноти та повноти інформації, яка відображена у декларації, вивчення товарів, взяття зрідців, перевірка автотранспорту, товарів, що перетинають митний кордон тощо, вже було вказано на необхідність застосування системи управління ризиками на основі певних критеріїв, обміну електронною інформацією, визначенням мір протидії тощо, при цьому підхід до встановлення ризиків повинен бути спільним, який базується на обміні інформацією.

Таким чином, виходячи з опрацьованого світового досвіду вдосконалення митного контролю, можна визнати той факт, що основною тенденцією цього процесу, є максимальне спрощення його процедур. Але якщо у всіх країнах, які застосовують у своїй діяльності і приєднались до Кіотської декларації, є членами Світової організації торгівлі, принципи здійснення митного контролю, його організація, здійснюються виходячи з необхідності спрощення процедури проходження митного кордону, наприклад з застосуванням «Єдиного вікна», то вже правила і процедури митного контролю на території тієї чи іншої країни після митного оформлення товарів, транспортних засобів, мають свої відмінні риси щодо порядку організації та методології здійснення. Внаслідок цього вдосконалення митного контролю пов'язують з функціонуванням митного

аудиту у рамках законодавства, яке встановлю певні стандарти проведення аудиту, наприклад Європейського Союзу, але із врахуванням національних особливостей проведення митного контролю, а відповідно і аудиту.

Звідси випливає висновок щодо магістрального напрямку вдосконалення митного контролю в Україні шляхом подальшого вдосконалення методології, принципів організації, кадрового, інформативного забезпечення підрозділів митного аудиту.

3.2 Основні вектори вдосконалення митного контролю в Україні у контексті протидії митним деліктам

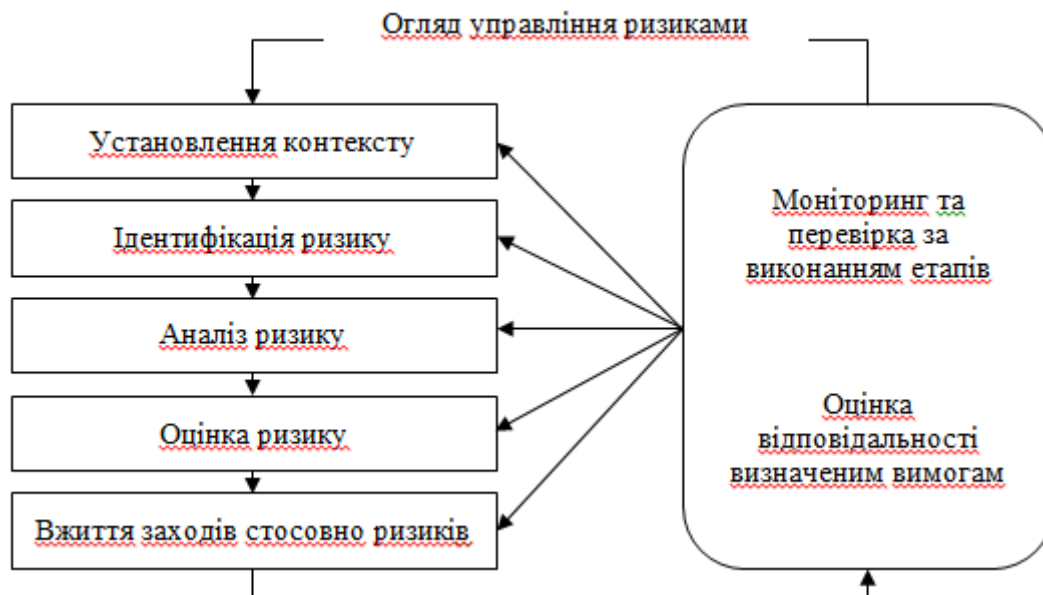
Як випливає з аналізу зарубіжного досвіду, одним з напрямків вдосконалення митного контролю, а відповідно і боротьби з митними деліктами, є широке подальше впровадження кращих взірців зарубіжного досвіду і вдосконалення вже існуючого митного пост-аудиту в діяльності митних органів в Україні.

Митний пост-аудит вважається специфічною формою митного контролю зовнішньоекономічних операцій платника податків після завершення процедури митного оформлення товарів, транспортних засобів тощо і він найбільш оптимальним є його застосування у поєднанні з АСАУР (автоматизована система аналізу та управління ризиками).

Можна погодитись з М. Харкавим і брати за основу у сфері застосування митного пост-аудиту його думку про те, що «згідно з законодавством та досвідом країн ЄС митний пост-аудит спрямований на: контроль за імпортом після випуску товарів у вільний обіг; контроль пільгових режимів (транзит, зберігання вантажів на митних складах, переробка на митній території, тимчасове ввезення та ін.); перевірку організації управління операторів, внутрішніх процедур і систем, які використовують для реєстрації даних про

експортні чи імпортні товари; попередній аудит / перевірку економічних операторів – для надання права на застосування пільгових процедур і режимів (наприклад, спрощені процедури транзиту чи декларування)» [59, 120].

Рис. 3.3. Процес управління ризиками [9, 180]

У цьому контексті у зв'язку з тим, що складовою пост-аудиту є робота з ризиками, доцільно організувати систему управління ризиками у формі певного процесу (рис.3.3.): починаючи з встановлення його контексту, ідентифікації, аналізу, оцінки і заключним етапом, який полягає вжитті певних управлінських рішень та заходів щодо його зменшення або взагалі нівелювання його впливу на митні процеси.

Для ефективного застосування митного пост-аудиту доцільно провести класифікацію існуючих сфер ризику для підвищення його ефективності (табл.3.1.).

Як видно з даних табл.3.1. дана класифікація виходить з того, що найбільша кількість ризиків існує у таких сферах як митний режим; можливий характер доручення; можлива мета переміщення і вид товару, стосовно якого могло бути вчинене порушення митного законодавства.

Таблиця 3.1.

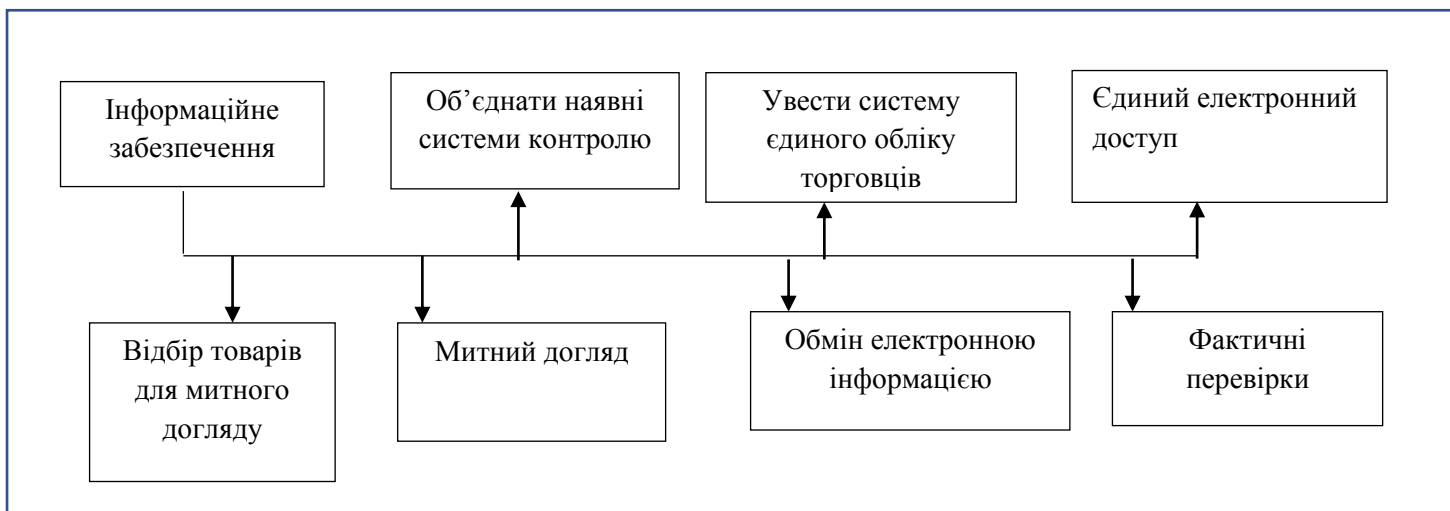
Класифікація сфер ризику при пост-аудиті [9, 171]

<u>Розділ</u>	<u>Назва сфер ризику</u>
1. <u>Митний режим</u>	<u>Імпорт, реімпорт, експорт, реекспорт, транзит, МЛС, спеціальна митна зона, магазин безмитної торгівлі, переробка на МТУ, переробка за межами МТУ, знищення або руйнування, відмова на користь держави</u>
2. <u>Можливий характер доручення</u>	<u>1. Неправильна класифікація товару згідно коду УКТ ЗЕД</u> <u>2. Неправдиві дані про країну походження товарів</u> <u>Заниження / завищення митної вартості товарів (шляхом віднесення частини коштів як сплату)</u> <u>Неправильне відображення умов поставки товару, не включення витрат на транспортування і страхування</u> <u>5. Ввезення товарів під акцизної групи під іншим найменуванням</u> <u>6. Недекларування або неповне декларування товарів</u> <u>7. Ввезення товарів під виглядом комплектуючих</u> <u>8. Контрабанда / приховування від митного контролю</u>
3. <u>Можлива мета переміщення</u>	<u>1. Уникнення сплати / зменшення розміру ввізного / вивізного мита</u> <u>Уникнення сплати особливих видів мита (антидемпінгове, специфічне, компенсаційне)</u> <u>3. Відшкодування експортного ПДВ</u> <u>4. Уникнення сплати акцизного податку</u> <u>5. Використання митних пільг</u> <u>6. Уникнення нетарифних обмежень</u>
4. <u>Вид товару, стосовно якого могло бути вчинено порушення</u>	<u>1. Товари с/г виробництва</u> <u>2. Метали та брухт</u> <u>3. Товари, які містять об'єкти права інтелектуальної власності</u> <u>4. Отруйні, радіоактивні, вибухові речовини, небезпечні відходи</u> <u>5. Наркотичні засоби, психотропні речовини</u> <u>6. Зброя та боєприпаси</u> <u>7. Історичні та культурні цінності</u> <u>Міжнародна торгівля дикими видами тварин та рослин, що перебувають під загрозою знищення</u>

Виходячи з того, що митна система України має фіскальна спрямованість, можна стверджувати, що ризиком якому приділяється особлива увага є ризик уникнення або й взагалі несплати митних платежів: мита, акцизного податку, неправомірного відшкодування податку на додану вартість, зменшення суми сплати за рахунок використання митних пільг.

Таким чином, виходячи з розглянутого світового досвіду, одним з найважливіших напрямків боротьби з митними деліктами, є широке застосування у митній практиці митного пост-аудиту.

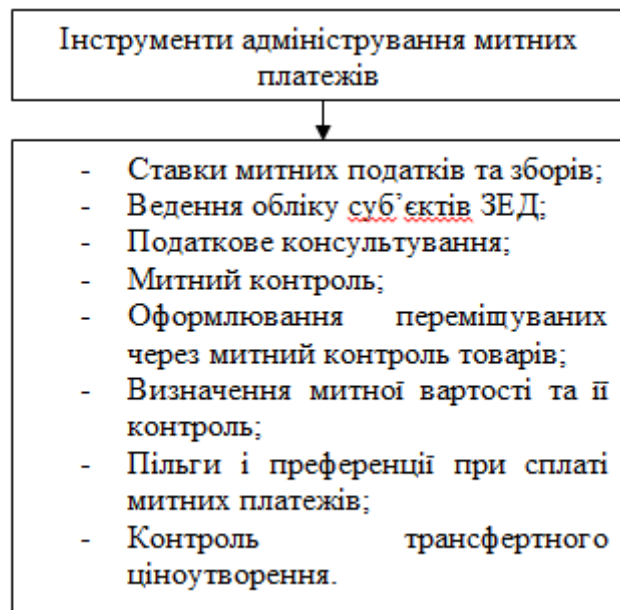
Але виступаючи за більш широке застосування митного пост-аудиту у процесі вдосконалення митного контролю, не можна відкидати і інших напрямків вдосконалення, які дуже часто випливають із загального необхідності вдосконалення загалом всієї митної політики (рис.3.4.).

Рис. 3.4. Вдосконалення боротьби з митними деліктами у контексті вдосконалення митної політики України [31, 170]

Як видно з рис.3.4. вдосконалення боротьби з митними деліктами, є складовою митного контролю (фактичні перевірки, митний догляд, відбір товарів для митного догляду, єдиний електронний доступ тощо) як елемента митної політики загалом.

Вважаємо, що покращення основних інструментів адміністрування митних платежів (рис.3.5.), є одним із основних шляхів вирішення проблеми із таким митним деліктом як порушення термінів, обсягів сплати митних платежів і який веде у кінцевому випадку до зменшення суми митних платежів, які повинні бути сплачені у дохідну частину бюджету і виступати як фінансовий ресурс держави.

Рис. 3.5. Інструменти адміністрування митних платежів [47, 6]

Як бачимо з рис.3.5. розгляд встановлення оптимальної ставки митних податків, розглядається як елемент покращення митного адміністрування, але він є складним для вирішення внаслідок дії багатьох чинників, зокрема: поняття оптимальної ставки для держави і для суб'єкта бізнесу є різним внаслідок того, що держава завжди прагне до максимізації своїх доходів, особливо в періоди кризових явищ, а платник податку завжди прагне сплатити меншу суму податків. Цей антагонізм може вирішуватись як через консультації з бізнесом, профілактичну роботу з ним, розвиток податкової культури і дисципліни, податкове консультування, так і через застосування елементів примусу, задіючи елементи митного контролю.

У цьому контексті важливою є контрольно-перевірочна робота щодо правильності і достовірності визначення митної вартості як бази оподаткування митними податками, внаслідок того, що її заниженнч платниками податків, а це є митним деліктом, призводить до зменшення митних платежів до бюджету.

Ведення ефективного обліку платників податків, теж сприяє зменшенню явища митних деліктів, внаслідок того, що обов'язкова реєстрація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, є передумовою сплати митних податків у

визначені терміни, у повному обсязі і у визначених розмірах. Зрозуміло, що незареєстрований суб'єкт бізнесу, податки платити не буде.

Питання застосування пільг і преференцій при сплаті митних податків, теж є непростим з точки зору взаємовідносин бізнесу і держави: митні пільги з позиції держави у кінцевому підсумку ведуть до недонадходження податків у бюджет, хоча назвати це митними правопорушенням не можна, тому що пільги встановлюються на законодавчому рівні, а з позиції платника податків вони є стимулом для виробництва, економлячи кошти при сплаті податків і дозволяють покращити свій фінансово-господарський стан.

Рис.3.6. Кількість оформлених транзитних декларацій упродовж жовтня 2022 року – січня 2023 року [18]

Що стосується процедури оформлення товарів через митний кордон України, то з метою зменшення митних деліктів у цій частині митної діяльності, то «з 1 жовтня 2022 року Україна повноправною країною-учасницею Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами і розпочала міжнародне застосування NCTS. Кількість декларацій T1 з кожним місяцем продовжує поступово зростати. Так, упродовж жовтня 2022 року – січня 2023 року українськими експортерами оформлено 753 транзитні декларації на виїзд з

України. На в'їзд в Україну з початку міжнародного застосування NCTS оформлено 422 декларації» [18].

Таким чином, митний пост-аудит є одним з найважливіших напрямків вдосконалення митного контролю, а відповідно і боротьби з митними деліктами. Його значення полягає у тому що він дозволяє враховувати інтереси бізнесу, який прагне спрощення процедур контролю при оформленні товарів і держави, яка прагне до дотримання ефективного контролю за процесом оформлення товарів. При цьому необхідно дотримуватись у цьому процесі норм Кіотської конференції, Митного кодексу Європейського Союзу та вимог Всесвітньої митної організації з питань митного аудиту.

Висновки до 3 розділу

Аналіз питання вдосконалення митного контролю у питаннях боротьби з митними деліктами у світовій практиці, показав що її основною формою є митний пост-аудит, причому цікавим є існування таких його форм як вибіркової та плановий, який здійснюється державою та самостійний, який здійснюється суб'єктом бізнесу.

Виходячи з світового досвіду, основним напрямком вдосконалення митного контролю, і відповідно боротьби з митними деліктами, є наголос на митному пост-аудиті, який повинен здійснюватись із врахуванням норм Митного кодексу Європейського Союзу, Кіотської конвенції, правил Всесвітньої митної організації з питань митного аудиту. Він сприяє одночасному виконанню двох завдань: з однієї сторони прагненню держави іти назустріч бізнесу у питаннях спрощення митних процедур при оформленні товарів, а з іншої збереженню контрольних функцій держави з боку Державної митної служби і її органів на місцях і яка повинна базуватись на системі управління та аналізу ризиками. Крім того, важливою є боротьба і насамперед попередження таких порушень як заниження митної вартості, неправомірне

застосування митних пільг, контроль трансфертного ціноутворення. Важливим є вирішення питання справедливого оподаткування, а саме знаходження оптимальної ставки податків, популяризація у суспільстві податкової культури та дисципліни тощо.

ВИСНОВКИ

1. Поняття «митний делікт» в економічній літературі часто ототожнюється з такими поняттями як митні правопорушення, порушення митних правил, митна делікатність, фіскальний делікт тощо. Не відкидаючи того, що ці поняття мають свої особливості, у загальному можна вважати що вони є ідентичними, тотожними поняттями, зі своїм об'єктом, суб'єктом, об'єктивною та суб'єктивною стороною. Перелік митних деліктів, зокрема порушень митних правил, викладено у Митному кодексі України у відповідних розділах та параграфах. Найбільш часто їх пов'язують з порушеннями митного контролю і митного оформлення, правил перетину митного кордону України, порядку сплати митних платежів.

2. Митні делікти з позиції впливу на економіку України, особливо на сучасному етапі розвитку –в умовах повномасштабної війни, коли існує гостра потреба у фінансових ресурсах, є фактором зменшення митних надходжень до бюджету, що призводить до дефіциту коштів. Митні надходження є стабільним і прогнозованим джерелом формування дохідної частини бюджету і втрата коштів внаслідок здійснення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митних правопорушень, є об'єктом митного контролю як основного інструменту боротьби з ними.

3. Митний контроль є об'єктивною економічною категорією, складовою частиною державного фінансового контролю, основним суб'єктом є держава, яка делегує свої повноваження відповідним органам управління митною справою, зокрема Державній митній службі та її органам на місцях. Він має свої принципи здійснення, функції, основною з яких на сьогоднішній день є фіскальна, тобто формування дохідної частини бюджетів за рахунок митних надходжень, на відміну від світовою практики, де вона не є домінуючою, методи здійснення і основну вимогу щодо свого здійснення, яка виходить з міжнародної практики, а саме що втручання контролюючих органів у фінансово-господарську діяльність повинно бути мінімальним. Але поряд з тим визначено що контроль має бути суцільним, тобто він має охоплювати всі

товари і транспортні засоби, які перетинають митний кордон України і поряд з цим видом митного контролю повинен бути контроль товарів, які випущені у вільний обіг-митний пост-аудит, який базується на врахуванні митних ризиків.

4. Аналіз практичної боротьби з митними деліктами показав, що основою цього процесу є митний контроль, який здійснюється Державною митною службою України і її органами на місцях. Зазвичай найбільш ефективною формою митного контролю є митні перевірки, а зокрема документальні перевірки. Найбільш часто боротьба з порушеннями митних правил проводиться з наступних напрямків: правомірність застосування митних пільг; формування митної вартості як бази оподаткування; правильність класифікації товарів тощо. Дуже часто кількість виявлених порушень, сума нарахованих платежів і штрафних санкцій не корелюється з сумою сплачених платежів: зазвичай остання завжди менша від першої суми, що вказує на слабку доказову базу митних органів щодо скоєних митних правопорушень суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і взагалі про слабе планування контрольно-перевірочної роботи.

5. У своїй діяльності митні органи у сфері митного контролю користуються загальновстановленими принципами його проведення, які відображені у Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотській конвенції). Там чітко зазначено, що митному контролю підлягають всі товари та транспортні засоби, які ввозяться (вивозяться) з митної території країни; по можливості втручання держави у діяльність суб'єкта господарювання має бути мінімальним, тільки для забезпечення виконання законодавства щодо митної діяльності; митний контроль повинен базуватись на системі управління та аналізу ризиками; обміну інформацією між митними органами різних країн; основу його повинні складати прогресивні та сучасні методи, які базуються на електронних засобах комунікації.

6. Тенденцією розвитку митного контролю за кордоном, є широке застосування у практиці діяльності митних органів митного пост-аудит, який дозволяє поєднувати у собі бажання держави не втратити контрольну функцію

нагляду за суб'єктами бізнесу і бажанням полегшити умови діяльності для нього шляхом спрощення митних формальностей. Він повинен проводитись із дотриманням норм Кіотської конвенції, Митного кодексу ЄС, правил Всесвітньої митної організації. Незважаючи на загальні принципи його організації у різних країнах, а саме те, що основою є визначення існуючих митних ризиків, існують певні особливості у різних країнах, як наприклад існування вибіркового, планового, які проводяться державою в особі митних органів та самостійного аудиту, який проводиться самим суб'єктом господарювання.

7. На основі зарубіжного досвіду зроблено висновок, що магістральним шляхом вдосконалення митного контролю як ефективного засобу боротьби з митними деліктами, є подальше вдосконалення митного пост-аудиту у митних органах. Але поряд з цим, доцільно розглядати вдосконалення цієї ділянки митного контролю, у контексті вдосконалення всієї митної політики і її складових, наприклад митного адміністрування. У цьому контексті важливим є зосередження на таких проблемних ділянках взаємовідносин держави і бізнесу як знаходження оптимальної ставки податків; посилення податкової дисципліни; розвиток податкової культури і дисципліни; наголос на превентивних мірах контролю, наприклад добровільна сплата податків, а не репресивних. Безпосередньо митний контроль має бути зосереджений на боротьбі з такими митними правопорушеннями як заниження митної вартості, що призводить до зменшення суми митних податків у бюджет; неправомірне застосування пільг і преференцій; неправильна класифікація товарів; більш швидке оформлення товарів та транспортних засобів на митному кордоні із застосуванням принципів «Єдиного вікна»; посилення значення аналітичних даних; застосування системи управління та аналізу ризиками (АСАУР); обмін інформацією з митними органами інших країн; більш якісне проведення контрольно-перевірочної роботи, для недопущення можливості бізнесу у судах успішно оспорювати винесені рішення митними органами щодо митних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардаш С.В. Новак О.С. Ідентифікація сутності та загальних принципів митного контролю. *Облік і фінанси*. 2020. № 4 (90). С. 38-44.
2. Бюджетний кодекс України. № 2456-VI від 08.07.2010 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Вербіцька І.І., Гончар Г.П. Зміст та ознаки митних деліктів в Україні. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент». *Збірник наукових праць*. Вид. дім «Гельветика». 2020. Вип.44. С. 66 – 71.
4. Гагай П. Адміністративно-правова кваліфікація та її зв'язок з адміністративним процесом. *Форум права*. 2009. № 1. С. 99–104.
5. Герчаківський С.Д. Митна справа. Навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2020. 316 с.
6. Годованець О.В., Кекіш І. П. Митний контроль та митне оформлення. Навч. посібник. Тернопіль: Вектор, 2016. 776 с.
7. Голинський Ю.О., Гриник І.Р. Митний контроль в Україні та напрями його вдосконалення. *Молодий вчений*. 2019. № 10 (74). С.646-650.
8. Гончар Г.П. Теоретичні та прикладні аспекти фіскальних деліктів. *Приазовський економічний вісник*. 2019. №4 (15). С.247-252. URL : <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk-4-15>
9. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О., Фабіянська В. Ю. Митний пост-аудит: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 388 с.
10. Держмитслужба передала на потреби оборонців України конфіскованих товарів та транспортних засобів на 356,4 млн грн. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2022-rik-derzhmitsluzhba-peredala-na-potrebi-oborontsiv-ukrayini-konfiskovanikh-tovariv-ta-transportnikh-zasobiv-na-3564-mln-grn-1054>

11. Додін Є.В. Організація заходів протидії митній злочинності та митної деліктності. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №1 (1).С.79-85.
12. Дьоміна С. Адміністративна деліктність в митній справі URL: <http://radnuk.info/home/24279-2013-05-29-18-01-00>.
13. Єдине вікно": ЄС хоче модернізувати митний контроль. URL:<https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/10/29/7115868/>
14. За 10 місяців митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 2,6 млрд грн. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-10-misiatsiv-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-26-mlrd-grn-1001>
15. За 2021 рік митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на більше 2,8 млрд грн.. URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-bilshe-28-mlrd-grn-748>
16. За 2021 рік підрозділами митного аудиту митниць проведено 868 документальних перевірок та забезпечено перерахування до державного бюджету митних платежів у розмірі майже 30 млн. грн. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-pidrozdilami-mitnogo-auditu-mitnits-provedeno-868-dokumentalnikh-perevirok-ta-zabezpecheno-pererakhuvannia-do-derzhavnogo-biudzhetu-mitnikh-platezhiv-u-rozmiri-maizhe-30-mln-grn-751>
17. За 2022 рік митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 2,9 млрд грн. URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2022-rik-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-29-mlrd-grn-1051>
18. За 4 місяці «митного безвізу» оформлено 1175 транзитних декларацій. URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/za-4-misiatsi-mitnogo-bezvizu-oformleno-1175-tranzitnikh-deklaratsii-1074>

19. За 6 місяців митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 1,9 млрд грн.. URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-6-misiatsiv-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-19-mlrd-grn-910>
20. За 8 місяців митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 2,2 млрд грн. URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-8-misiatsiv-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-22-mlrd-grn-951>
21. За 9 місяців митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 2,4 млрд грн.. URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-9-misiatsiv-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-24-mlrd-grn-979>
22. Звіт про результати аналізу стану планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходження акцизного податку з транспортних засобів. Затверджено рішення Рахункової палати від 12.07.2022 № 13-1Київ. URL : https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/13-1_2022/Zvit_13-1_2022.pdf
23. Звіт про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту і своєчасність сплати непрямих податків до державного бюджету Затверджено рішенням Рахункової палати від 20.12.2022 № 26-10. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/26-10_2022/Zvit_26-10_2022.pdf
24. Капітанець С.В. Запобігання та протидія митним правопорушенням: аналіз закордонного досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 26. Ч.І. С. 55-58.
25. Колпаков В., Волох О. Функції адміністративно-деліктної законотворчості. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ України*. 2007. № 3. С. 42–52.
26. Конратьєва К.Д. Сучасні тенденції та перспективи модернізації митного контролю на шляху до Європейського співтовариства. *Розвиток митного*

законодавства України в умовах міжнародних інтеграційних процесів: матеріали студентського науково-практичного круглого столу (м. Ірпінь, 16 березня 2018 р.). Ірпінь, 2018. С. 82-86.

27. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254 к/96-вр](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254_k/96-vr).

28. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

29. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page17>.

30. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643

31. Мужев О.О. Модель розвитку митної політики в Україні в контексті розвитку економічних процесів. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 27. С.167 - 172

32. Мухін Д. За рік після скасування пільг від розмитнення автівок до бюджету надійшло 35 млрд грн. – Железняк URL:<http://thepage.ua/ua/news/zarik-vid-rozmitnennya-avtivok-do-byudzhetu-nadiyshlo-35-mlrd-grn>

33. Мушенко В.В., Тімашов В.О.Правовий інститут митного контролю, його принципи, види. *Приватне та публічне право*. 2020, № 2. С. 102-107.

34. Остапенко О. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку. Львів : ЛІВС при НАВСУ, 1995. 312 с.

35. Офіційний веб – сайт Державної казначейської служби України URL: <http://www.treasury.gov.ua>

36. Офіційний веб - сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua>

37. Офіційний веб – сайт Державної податкової служби України URL:<http://www.sta.gov.ua>

38. Офіційний веб – сайт Державної служби статистики України.URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

39. Офіційний веб - сайт Міністерства фінансів України.
<https://mof.gov.ua/storage/files/%>
40. Пасюк Т.В. Боротьба з контрабандою в Україні: сучасний стан та шляхи подолання. *Розвиток митного законодавства України в умовах міжнародних інтеграційних процесів* : матеріали студентського науково-практичного круглого столу. м. Ірпінь, 16 березня 2018 р. Ірпінь, 2018. С. 134-138.
41. Петрук О.М., Костишин Ю.С. Механізм митного контролю в системі забезпечення фінансової безпеки держави. *Облік і фінанси*. 2020. № 2 (88). С. 93-102.
42. Підрозділами митного аудиту митниць проведено 715 документальних перевірок. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/pidrozdilami-mitnogo-auditu-mitnits-provedeno-715-dokumentalnikh-perevirok-730>
43. Податкове право України: навч. посіб. / за ред. М.П. Кучерявенка. Х., 2010. 255 с.
44. Податковий кодекс України. К.: ДП «ІВЦ ДПА України», 2010. 336 с.
45. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану. Закон № 2142-IX від 24.03.22 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
46. Про спрощення і гармонізацію митних процедур: Міжнародна конвенція від 18 травня 1973 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643
47. Прокіпчук Л.І. Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави: автореф. дис...канд. екон. наук: 08.00.08. Львів, 2020. 20 с.
48. Регламент Європейського парламенту і ради (ЄС) від 9 жовтня 2013 року № 952/2013 про встановлення Митного кодексу Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/984_009-13/print.
49. Розмитнення авто під час воєнного стану: скільки машин завезли і який дохід отримав бюджет. URL:

<https://www.slovoidilo.ua/2022/10/19/infografika/ekonomika/rozmytnennya-avto-voyennoho-stanu-skilky-mashyn-zavezly-yakyj-doxid-otrymav-derzhbyudzheth>

50. Саварець А. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. К., 2017. 22 с.

51. Сєрих О. Деліктологія порушень митних правил : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Одеса, 2007. 16 с.

52. Сливка О. Постаудит як форма митного контролю в Україні та його перспективи. Адміністративне право і процес. 2018. №6. С.201 - 203

53. Слободян В.В. Моделі організації митної служби України за роки незалежності: переваги та недоліки. Приазовський економічний вісник. 2020. Вип. 5. (22). С.8-12.

54. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні: монографія /за заг. наук. ред. А.І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2020.414 с.

55. Товт В.М. Сутність та особливості здійснення митного контролю. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 1 (58). ч. 1.. С.133-142

56. Турчіна С.Г. Дашутіна Л.О. Митна політика України в контексті євроінтеграційного вектору розвитку. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. URL:

<http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6895/1/%d0%a2%d1%83%d1%80%d1%87%d1%96%d0%bd%d0%b0%20%d0%a1.%20%d0%93.%20%d0%9c%d0%b8%d1%82%d0%bd%d0%b0%20%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0.pdf>

57. Угрин В., Бондаренко Є., Шевчук А. Ефективність роботи митних органів України в умовах воєнного стану. Економічний аналіз. 2022 рік. Том 32. № 3.с. 171 - 182

58. Федотов О.П. Організація митного контролю: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання). 2020. 144 с.

59. Харкавий М. Митний пост-аудит: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Світ фінансів. 2013. № 3. С. 118–125.
60. Хома В.О., Царенко В.І. Актуальні проблеми удосконалення системи протидії митним правопорушенням: монографія. Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України. ФОП Мельник А.А., 2018. 194 с.
61. Щербатюк Н. Організація митного контролю: європейський досвід. Часопис Київського університету права. 2020. №1. С.387-391.